

Tietojohdaminen ry
Hallituskatu 2 B
00170 HELSINKI
info@tietojohdaminen.com

Lausunto

16.5.2022

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo.okm@gov.fi

Viite Lausuntopyyntönnä 4.4.2022, VN/23654/2021

Tietojohdaminen ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta

Tietojohdaminen ry on rekisteröity yhdistys, joka edistää tietoperusteista arvонуontia ja tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa ja kaikessa yhteiskunnan toiminnassa. Yhdistyksemme tekee tietojohdamista tunnetuksi, antaa lausuntoja, edistää alan hyviä käytäntöjä, tutkimusta, julkaisutoimintaa ja koulutusta sekä toimii yhdyssiteenä alalla toimivien henkilöiden ja yhteisöjen välillä. Yhdistys julkaisee Tietoasiantuntija-lehteä ja blogia.

Tietojohdaminen ry esittää lausuntonaan seuraavaa:

- Kokonaisuutena lakiesitys vaikuttaa hyvin valmistellulta ja tukee Tietojohdaminen ry:n (Jatkossa TIJO) arvoja ja tavoitteita tietoaisteistojen arkistoinnin järjestämisestä sekä yksityisellä että julkisella sektorilla.
- Tietoaisteistojen elinkaaren kokonaisvaltainen hallinta ja arkistointia koskevien asioiden sääntelyn ja ohjauksen keskittäminen arkistotoimen ja asiakirjahallinnon sekä tietopalvelun osaamisen erikoistuneeseen organisaatioon Kansallisarkistoon on kannatettavaa. Tietoaisteistojen luovutuksen ja tarjoamisen osalta Kansallisarkistolle tulisi turvata käsittelyssä olevaa esitystä laajemmatkin valtuudet ja oikeudet ko. organisaation erityisosaamisen nojalla.
- Lakiesityksen tavoitteena on tukea Kansallisarkiston keskitetyn sähköisen arkistoinnin ja keskitetyn tietoaisteiston tarjoaminen saataville kansalaisille, yhteisöille ja organisaatioille, mikä kokonaisuutena on TIJO:n mukaan kannatettavaa.

Seuraavassa yksityiskohtaisempaa kommentointia:

- Arkistolakiesityksen 10 §:n kohta on tärkeä. Kansallisarkistolle on hyvä säätää ja turvata edelleen tiedonsaantioikeus salassapitosäännösten estämättä, kun se hoitaa HE:ssä viitattuja ja erikseen määriteltyjä tehtäviä. Tietyissä tilanteissa sisällön laajentaminen ko. tehtävän hoitamiseen saattaisi tulla myös kysymykseen käytännön tilanteissa, jolloin olisi hyvä tämä myös turvata lainsäädännöllä.
- Arkistotoimi -käsitteen säilyttäminen laissa ja sen merkityksen uudelleen avaaminen on kannatettavaa.
- Myös lakiesityksen 7 §:n esitys tietoaisteistojen säilytettävyyden ja saatavuuden varmistaminen pitkällä aikaperspektiivillä on hyvä ja kannatettava, jotta arkistoinnin vaatimukset otettaisiin

huomioon tiedonhallinnassa ja aina tietojärjestelmien suunnittelua myöten säilyvyyttä ja saatavuutta unohtamatta.

- Lakiesityksen 8 § on niin ikään kannatettava, koska siinä edellytetään suunnitelmallisuutta ja vastuuta asiakirjojen arkistoinnista ja arkistotoimen tehtävistä, arkistometatietojen keräämisestä ja liittämistä arkistoitavaan asiakirjaan, arkistoon siirron arvioidun ajankohdan määrittämistä, arkistoiduista asiakirjoista ylläpidettävää kuvausta sekä säilyttämistä muuttumattomina, eheinä ja todistusvoimaisina. Säännöksessä edellytettäisiin arkistotoimijoilta arkistointisuunnitelmaa, mikä on myös kannatettava asia. Tämä säännöksen pykälä on lakiesityksen tärkein kohta, koska tässä säädetään viime kädessä arkistoitavien tietoaineistojen todistusvoimaisuuden takaamisesta, josta toki on säädetty myös osaltaan tiedonhallintalaissa, mutta tämä tulisi myös arkistoitavien aineistojen osalta erikseen mainita.
- TIJO pitää tärkeänä turvata lakiesityksessä Kansallisarkiston toimivalta sähköisen arkistoinnin palveluille niiden käytön laajentamisen edistämiseksi.
- Tärkeää on esityksessä turvata myös yhdenmukaisuus tietosuojalainsäädännön kanssa, mutta turvata erityisesti myös arkistointimahdollisuus henkilötietojen osalta asianmukaisesti ja tietosuojanäkökohdat huomioon ottaen.
- Esityksessä on hyvää se, että arkistolakiesityksessä 16 §:ssä säädettäisiin Kansallisarkistolle oikeus antaa tarkempia määräyksiä asiakirjojen arkistometatiedoista laissa tarkoitetuille toimijoille. TIJO pitää tärkeänä, että arkistoitavien tietoaineistojen elinkaarta ohjattaisiin ja hallittaisiin koko niiden elinkaaren ajan asiaan kuuluvalla tavalla. Tämä on ensiarvoisen tärkeää tietoaineistojen usean sadan vuoden päästä odottavan käytettävyyden turvaamiseksi. Jos näin ei toimittaisi, vaarana on, että aloitettaessa arkistoitavien tietoaineistojen ohjaus vasta arkistointivaiheessa, oltaisiin myöhässä metatietojen osalta. Samalla palattaisiin suomalaisessa asiakirjahallinnossa ennen vuoden 1982 arkistolain edeltävää aikaa eli vuosikymmeniä taaksepäin. Ennakkosuunnittelu puuttui. Tietojärjestelmien metatietojen puutetta on haasteellista korvata myöhemmin.
- TIJO pitää tärkeänä myös turvata yksityisten hallussa olevien tietoaineistojen luovutukset sopimusten nojalla Kansallisarkistolle nykykäytännön mukaisesti monipuolisen kansallisen kulttuuriperinnön tietoaineiston turvaamiseksi.
- TIJO kannattaa arkistolakiesityksen 21 b §:n 2 kohdan pysyvän säilyttämisen korvaamista arkistointi-termistön yhdenmukaistamisen vuoksi Tiedonhallintalain kanssa. Muutoin termi Pysyvästi säilytettävä kuvaisi suurelle yleisölle paremmin arkistotoimen toteuttamisen ja tekemisen sekä lain tavoitteen.
- Säännös arkistoinnin ja arkistotoimen vastuuhenkilön nimeämisestä arkistotoimijoille on erityisen kannatettava asia. Vastuuhenkilön koulutuksen sisältöä olisi syytä avata ja ohjata Kansallisarkistosta ja tarvittaessa sisällyttää säännös tästä valmisteilla olevaan arkistolakiin.

Jakelu Katariina Simonen, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö, katariina.simonen@gov.fi
Anne Luoto-Halvari, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö, anne.luoto-halvari@gov.fi

Tiedoksi Reija Helenius, puheenjohtaja, Tietojohtaminen ry, reija.helenius@stat.fi
Pirkko Taskinen, jäsen, Tietojohtaminen ry, pirkko.taskinen@saunalahti.fi
Pirjo Kainu, toiminnanjohtaja, emerita, Tietojohtaminen ry, pirjo.kainu@gmail.com